

UTAZÁS HELLASZBAN

HA VALAKI ma Görögországban utazik, egyik legelső benyomása az, hogy a mai Hellász nagyon messzire esik a mai Európától. Ettől a benyomástól, legalább is ami az utazási idő hosszúságát jelenti, csak az szabadulhat, aki az utazás legmodernebb fajtáját, a légiutazást választja. Repülőgépen az út Budapest és Athén között alig tart tovább mint déltől estig, körülbelül ugyanannyi ideig, mint Budapest és Róma között. A hajón vagy vasúton való utazás sokkal inkább érzékelteti a távolság nagyságát. A Balkán más színű, széttöredezett hagyományú kultúrája ki nem küszöbölhető szakadék Görögország és Európa többi részének életformái, civilizációja és szociális viszonyai között, de maga a mai Athén is és az a fajta kelet-mediterrán életstílus, amelyet a XX. századbeli Hellász képvisel, sok lényeges vonásban eltér az olasz, délfancia, de még az adriai tengerparti városok és kikötők életformáitól is.

Van valami leküzdhetetlen melankólia abban, amikor Görögországban utazva mind erősebben érzi az ember, hogy a gyakorlati élet tényeiben mennyire szétbomlott az az egység, amelyet szellemi kultúránk alapvetésében Hellász és Európa jelent. A hálátlan Európa meggazdagodott, civilizációja, a tömegek életszínvonala, a politikai viszonyok bizonytalansága ellenére is, évről-évre fejlődik; Görögország életszínvonala ezzel szemben, különösen a nyugateurópai viszonyokkal összehasonlítva, szegényes és elmaradott. Az ország szociális szükségleteiről nem is szólva, nem a klasszikus műveltségükkel gyakran dicsekedni szerető, anyagiakban duskálkodó nyugati országok hálátlanságának kiáltó bizonyítéka-e, hogy például Olympiának megközelítése még ma is a legnagyobb nehézségekkel jár, dőcögő keskenyvágányú vasúton vagy modem járművek számára csaknem járhatatlan utakon? Byron hősie gesztusa és életének feláldozása a görög szabadság ügyéért a legnemesebb emberi cselekedetek közé tartozik. De Európa népeiben jobban kellene élni a szolidaritás érzésének Hellással szemben az élet gyakorlati és prózai kérdéseiben is.

És mégis, életviszonyaiban való viszonylagos elmaradottsága és szegénysége ellenére is, milyen csodálatraméltó kárpótlást jelent Görögországra nézve, hogy hellén földön maradtak meg legnagyobb gazdagsággal az antikvitásnak azok az emlékei, melyek a szellemi Európa embereinek mindig többet fognak jelenteni, mint a civilizáció és a

technikai haladás minden hivalkodó alkotása. A Peloponnesost, Árkádiát és Epirus völgyeit nem hálózzák be betonból épített széles gépkocsutak, mint Németország legnagyobb részét. Mykenae fellegvárának fekete kövei vagy Delphi széttöredezett oszlopai mégis drágábbá teszik ezeket a szegény, gazdaságilag csaknem teljesen értéktelen vidékeket a szénbányavidéknél és füstös gyártelepnél.

Éppen külső körülményeinek szegényessége mellett megható a mai görögökben az a tudatosság, ahogyan igyekeznek minden kapcsolatot megőrizni, amely őket kétezer évvel ezelőtti múltjuk hagyományaihoz fűzi. Elbizakodott nyugateurópaiak sokszor megállapították már, hogy az ókori görögség mint népfaj teljesen kihalt és a mai görögöknek nincs semmi faji kapcsolatuk Sokrates, Perikies és Alkibiades hellénjeivel. Lehet, bár az ilyen megállapítások tudományos értéke mindig, legalább is kétségbe vonható. Rám mindenesetre sokkal mélyebb benyomást tett, hogy amikor a tengeren észak felől érkezve Korfu szigetén kötöttünk ki először hellén földön és elindultunk Kerkyra — most ismét ezen az ősi nevén hívják a szigetet és a sziget fővárosát — szűk utcáin a múzeumma átalakított királyi palota felé, az első vegyeskereskedés tulajdonosát, cégtáblájának tanúsága szerint, Platonnak hívták. Vagy talán még jobban emlékezetemben maradt a másik, önmagában jelentéktelen jelenet, amikor Delphiben a Kastaliaforrásnál levő nagy platánfa árnyékában ülve, hangos „kalimerán“ = jónapot köszöntéssel szólított meg egy hajlotthatú, szegényesen öltözött, öreg kecskepásztor. Köszöntésében még gyakorlatlan fül is azonnal felismerhette a klasszikus eredetű „kaié“ — jó és „hémare“ — nap szavakat. Ennek a valószínűleg írástudatlan öreg pásztornak a szájában a tiszta klasszikus szavak használata nem mindennél világosabb bizonyítéka-e, hogy a mai Hellász a régi Hellásznak jogos és igazi utódja?

De irodalmi példát is lehet bizonyítékul felhozni arra, hogy mennyire ösztönösen él benne a mai görög népben az ókori görögség emléke és hogy mennyire ragaszkodnak háromezer évesnél is régibb nemzeti múltjuk hagyományaihoz. Erről megható történetet mond el Schliemann, a nagy német régész, önéletírásában. Amikor első ízben ásatott Ithaka szigetén 1868-ban és munkásaival azon a helyen fogott hozzá a munkához, ahol Laertesnek, Odysseus atyjának lakóhelyét kereste, az esti órákban a munka befejezése után a közeli falu népe körülvette az ásatás helyét. Schliemann ekkor elővette az Odysseiát és az összegyűlt falusiak előtt a 24-ik énekből felolvasta az öreg Laertes és a húsz évi távoliet után hazatérő Odysseus találkozásának történetét. Ahol a szükség úgy kívánta, az eredeti szöveget lefordította új görög nyelvre, de a falusiak legnagyobbbrészt jól megértették Homeros verseit és szokatlan megilletődéssel hallgatták az apa és fiú találkozásának lassan pergő hexameterekbe foglalt leírását. „A szemükből kihullt a könny“—írja Schliemann — és mikor a felolvasást befejeztem, férfiak, asszonyok, gyermekek mind hozzám jöttek és átöleltek ezekkel a szavakkal:

„Nagy örömet szerezte nekünk, Kyríe, örök hálával tartozunk neked.“

A MAI HELLÁSZ az idegenből érkező külföldre nem tesz egyseges benyomást. Ha valaki a főváros, Athén belső részein marad, azon az aránylag kicsiny területen, amely a két főtér, a Syntagma, az Alkotmány és az Omonia, az Egyetértés tere között fekszik, a boulevard-szerű széles utcák élénk nyüzsgő forgalma egyszerre emlékezteti Párizsra és valamelyik forgalmas földközítengeri nagyvárosnak, Nápolynak vagy Marseillenek nem közvetlenül a tengerpart mellett fekvő nagyobb utcáira. De már nem több, mint öt percnyi villamosutazás után az Egyetértés-teréről a pirausi kikötő felé vezető főúton olyan rendezetlen külvárosi környezet veszi körül az embert, ha leszáll a villamosról, mely tútesz a budapesti Angyalföld legelhanyagoltabb részein is.

Hasonló ellentétekkel a vidéken is lépten-nyomon találkozunk az ember. Az Athén és Eleusis közötti betonozott és elsősorban gépkocsiforgalomnak szánt út dicséretére válnék bármely nyugateurópai országnak is. Az országút kevésbé pompás Eleusis után, de azért továbbra is, előbb az Isthmoson át Korynthosba, majd Mykenaeen és Argoson át Naupliába, egészen elsőrangú. De már alig egy órányira Athéntől Megara városa, tízezer lakosa és Sokratesig érő múltja ellenére is, elhanyagolt és poros balkáni fészek, düledező házakkal és dudvával felvert üres telkekkel még a város főútvonalán is. A legutóbbi földrengés óta részben újjáépült Neo-Korynthosban valamivel jobb a helyzet. Újabb csalódást hoz azonban Argos, Hera szent városa, mely ma jelentéktelen, csupa földszintes házakból épült paraszt falu.

Még jobban feltűnik az elhanyagoltság képe Naupliában, egy különösen szép fekvésű tengeröböl partján épült régi városkában, mely a török elnyomatás alól felszabadult Hellász első fővárosa volt, 1829-től 1834-ig. A város ókori alapítójáról, Palamedesről elnevezett, de mostani alakjában velencei eredetű fellegrvár tövében omladozófélben levő palazzók állanak, a törökök uralmára pedig csupán egy múzeummal átalakított mecset emlékeztet.

A törökök hosszú uralma lehet az egyedüli és legvalószínűbb magyarázat a múltból még mindig makacsul megmaradó kopottságra és elmaradottságra a mai Hellász külső képén. Magyarország százötven évig szenvedett török hódítás alatt, Görögország csaknem négy évszázadig, Bizánc elestétől, 1453-tól, sőt részben még régebbi idő óta, az új görög királyság megalakulásáig, 1832-ig. Ha a török elnyomatás nem volt is olyan kegyetlen és pusztító jellegű Görögország területén, mint magyar földön, de azért teljesen megbénította a görögség szellemi erejét, gazdaságilag pedig az országot koldusszegénnyé tette.

Mikor a fiatal Széchenyi István az 1819. év első hónapjait Görögországban töltötte, a törökök uralma még tartott. A körülbelül tíz évvel később kezdődő szabadságmozgalomnak görög földön akkor még semmi nyoma sem volt. Széchenyi Konstantinápolyból indult el Görögország felé 1818 október végén. Néhány hónapot Kis-Ázsia partvidékén és a görög szigeteken töltve el, karácsony estéjén érkezett meg Athénbe. Később Bécsből magával hozott útitársaival és egy Wilson nevű skót orvossal két hosszabb utazást tett, előbb az ókori Boeotia vidékein át Thebaeae, a Thermopylae-szoroshoz és Euboiá

szigetére, majd pedig februárban, mielőtt Patrasban Máltába igyekezve hajóra szállt volna, a Peloponnesoson. Útjegyzeinek s atyjához írt leveleinek minden során érzik az a leverő hatás, amelyet a török elnyomás alatt pusztulásnak indult ország képe ébresztett fel benne. Die Gegend schien pitoresque, es war aber das Bild von einem desolirten, unglücklichen Lande — írja január 4-én thermopylaei utazásuk első napján készült naplófeljegyzései között. Másnap Negropontba érkeztek. Itt a pasánál három, bizonyosan politikai okokból fogságba került görög ember kiszabadításán fáradozott. A naplónak erre vonatkozó szavai nyújtanak legvilágosabb képet arról, hogy milyen lehetett az évszázados török elnyomás hatása a görög népre: „A három görög börtöne egy sziklába vágott lyuk volt, melynek ajtaja az udvarra nyílt. Ezen keresztül kellett hozzájuk bemenni. Szegények a legnyomorultabb helyzetben voltak, amilyenben ember csak lehet; külsejük és viselkedésük olyan megalázkodó volt, hogy bennem a legnagyobb szálnalmat keltette. Szabad ember ennyire soha le nem alacsonyodhatik — ez a sápadtság, arcuknak megviselt vonásai csak a legmélyebb elnyomatás következményei lehetnek. Tekintetükre valósággal rá volt írva a rabszolgák alázatossága és megfélemlítettsége.“ Később Széchenyi azzal a kívánsággal fejezi be megjegyzéseit, hogy az elnyomott és minden emberi tulajdonságukból kiforgatott görögök minél előbb jussanak hozzá olyan hatalomhoz, bárhonnan jöjjön is az, amely hozzásegíti őket szégyenletes igájuk lerázásához. Hozzátartozik a korrupciónak, a mély romlottságnak képéhez, hogy Széchenyi egy Basilico nevű görög útján előbb háromszáz piasztert osztatott szét Ibrahim pasa és emberei között. De a görögről azt sejtí, hogy a neki átadott összegnek legalább a felét zsebre tette. Így a borraivaló nem volt elég, mert a pasa emberei, mikor a sikeres közbenjárás után eltávozott, elkísérték a lakásáig és állandóan baksisért zaklatták.

Nem lehet csodálni, ha száz esztendő nem volt elég arra, hogy négyszáz esztendő elnyomatásának nyomai teljesen eltűnjenek és az újra szabaddá lett Hellász ilyen aránylag rövid idő alatt helyrehozza hosszú évszázadok kényszerű mulasztásait. Nagy baja volt a mai Görögországnak az is, hogy területét csak lassan, fokozatosan nyerte vissza. Az első felszabadítás után, 1832-ben Thessalia és Epirus továbbra is török kézen maradtak. Az Ion-szigeteket, Korfut, Leukast, Kephalloniát és Zakynthost 1864-ben, Thessaliát pedig csak 1878-ban kapták vissza. A következő nagy területi gyarapodás az 1912—13. balkáni háború után következett, Epirus, Macedónia, Kelet-Trácia, Kréta, s azonkívül négy nagyobb sziget, Lemnos, Lesbos, Chios és Samos felszabadításával. A világháború semmi területi gyarapodást nem hozott. A Dodekanesosnak, közöttük a legnagyobb és legértékesebb szigetnek, Rhodosnak Olaszország által való anektálása Görögország egyik legfájóbb sérelme, amiről inkább nem beszélnek, de alig lehet kétséges, hogy végleg nem mondtak le ezeknek a tagadhatatlanul hellén szigeteknek visszaszerzéséről. Hasonlóképpen Hellászhoz tartozónak kell tekinteni Cyprus szigetét is. Néhány évvel ezelőtt az angol sajtóban jelentek is meg olyan cikkek, amelyek nyíltan hangoztatták, hogy a brit birodalomnak ezt az egyébként sem sok hasznot hajtó „hamu-

pipőkéjét“ vissza kell adni jogos tulajdonosainak, a görögöknek. Csak a két évvel ezelőtt megváltozott földközítengeri helyzet irányította rá a figyelmet Cyprusra, mint a brit érdekek biztonsága szempontjából fontos stratégiai támaszpontra, amely különösen mint hadi légi kikötő jöhet számításba, Palesztinához és a Szuezi-csatorna bejáratához való közelsége miatt. Az olasz-angol ellentét legizgalmasabb napjaiban Angliában több ízben is sürgették Cyprusnak modern tengeri- és légiflottabázissá való kiépítését. Erre eddig nem került sor, de Cyprus Görögországnak való visszaadásáról azóta egy szót sem lehet hallani Angliában.

A BALKÁN HÁBORÚ óta elmúlt negyedszázad örökös nyugtalan-ságban telt el Görögországnak mind belső, mind külső politikájában. Venizelos volt az 1913. esztendő követő két nehéz évtized nagy alakja a görög politikai életben. Valósággal gondviselészem volt az a szerep, amelyet ez a Kréta szigetéről származott államférfiú játszott Hellász legújabb történelmében, ő volt az, aki nehéz küzdelem után megakadályozta Görögországnak a központi hatalmakhoz való csatlakozását. De alig múlt el az a veszedelem, hogy Görögország a világháborúból a vesztesek oldalán kerüljön ki, mikor 1922-ben a szerencsétlen végű kisázsiai kaland minden előzőnél válságosabb helyzetet teremtett. Mintha Nikias és Alkibiades ideje támadt volna fel. A görög csapatok megsemmisülése Kis-Ázsiában 1922 kora őszén; Kemal győztes és egy keleti hadsereg minden bosszúvágyával előrenyomuló csapatainak kegyetlenkedése; Szmima felgyújtása és a város görög lakosságának lemészárlása volt olyan nemzeti szerencsétlenség, mint az ókorban a spártai háború elvesztése és az attikai sereg pusztulása Szirakuza falai alatt. A szörnyű csatavesztés odahaza majdnem anarchikus állapotokat teremtett. Plastiras tábornok vezetésével katonai lázadás tört ki és a lázadás sikere után alakult katonai kormány a már előzőleg lemondott miniszterelnököt, Gunarist öt minisztertársával együtt ki végeztette. Közben megbukott az antant oldalán harcoló Görögország leghatalmasabb politikai barátjának, Lloyd George-nak kormánya is, nagyrészt éppen a kisázsiai események miatt. Angliában és a brit külpolitikában Görögországgal szemben elítélés és ellenszenv lett úrrá a régi támogató barátság helyett. Venizelos ekkor mutatta magát legnagyobbnak. Alig egy esztendő alatt olyan megegyezést tudott létrehozni Törökországgal, amely tartósan megszilárdította Görögország külpolitikai helyzetét. Kelet-Macedónia török lakosságának a kisázsiai és konstantinápolyi görög lakossággal való kicserélése a surlódási felületet a két ország között olyan alaposan kiküszöbölte, hogy a Balkán déli részének és a Földközi-tenger keleti medencéjének egyensúlyi helyzetében azóta is egyik legjelentősebb tényező a Törökország és Görögország közötti kifogástalan szomszédi jóviszony.

Venizelosz egyik legfőbb gondja a török területekről elmenekült, illetve áttelepített görög lakosságnak az anyaországban való letelepítése volt. A régi otthonukból kimozdított és az anyaországba visszazönlő görög menekültek száma 1,300.000 volt. Óriási szám az akkori Görögország ötmilliónyi lakosságához képest. Ezeknek legnagyobb

része földönfutóvá lett szegényember volt, akiknek letelepítését és valamilyen új otthonnal való ellátását Görögország csak népszövetségi kölcsönök segítségével tudta elvégezni. De gazdag görögök is nagyszámban hagyták el Törökország területét és ezek, nagyrészen ismét Venizelos ügyes diplomáciai munkájának jóvoltából, vagyonuk legnagyobb részét magukkal tudták vinni Görögországba. Így a XIV. Lajos korában Franciaországból kiüldözött s Hollandiában és Angliában letelepedő hugenották esetének a fordítottja következett be. A régi hazájukból kiköltözött és új hazájukban meggazdagodott görög gyárosok és kereskedők is politikai okokból lettek hontalanokká, de megmentett vagyonukkal saját népük gazdasági erejét gyarapították. Szaloniki, vagy ahogyan újabban hívják, Thessaloniki a török területekről áttelepített görög kereskedők révén lett az utóbbi másfél évtized alatt a Balkán egyik legélénkebb forgalmú ipari és kereskedelmi központjává. De Athén jelenlegi jóléte és gyors fejlődése is sokat köszönhet az 1923 óta letelepedett gazdag kisázsiai és konstantinápolyi görögök vállalkozó kedvének és gyümölcsözően befektetett vagyonának.

II. György király két esztendővel ezelőtti hazatérését a legnagyobb politikai bizonytalanság előzte meg. Az egymással szembenálló pártok örökös viszálykodása lehetetlenné tette a nyugodt belpolitikai légkör kialakulását. Kormányválságok, katonai forradalmak, államcsínyek napirenden voltak. A fordulópontot Metaxas miniszterelnöknek a múlt év augusztus 4-én végrehajtott „hangtalan államcsínybe“ hozta meg. Az augusztusi államcsínyt megelőzőleg az ellenzéki pártok nagyban készültek az öt hónapja hatalmon levő Metaxas kormányának megbuktatására, amikor a görög rendőrség egy nagyobb kommunista összeesküvést leplezett le. Ekkor Metaxas, II. György király jóváhagyásával, bizonytalan időre feloszlatta a parlamentet, a politikai pártok működését és főként a hadsereg politizálását megszüntette s tekintélyi alapon kezdett kormányozni.

A most már egy és egynegyed év óta tartó kísérlet, amennyire az eddig elért eredmények alapján meg lehet állapítani, sokkal jobban bevált, mint azt Görögországban és a külföldön remélték. Metaxas miniszterelnök gondosan elkerüli azt, hogy magát diktátornak és uralmát parancsuralomnak nevezze. Kormányrendszere sokkal inkább emlékeztet Portugália vagy Ausztria tekintélyi alapon nyugvó kormányzati rendszerére, mint a német vagy az olasz diktatúra politikai szervezetére és módszereire. Metaxas sikereit saját politikai képességei mellett annak is köszönheti, hogy teljes mértékben bírja az uralkodó bizalmát, aki pedig ma kétségtelenül Görögország legnépszerűbb embere. De emellett sok jel azt mutatja, hogy a görög nép már belefáradt abba az áldatlan huza-vonába, amely az 1936 augusztus 4-én bekövetkezett változást megelőzte s amely természetesen káros hatással volt az ország gazdasági helyzetére. Az azóta eltelt tizenöt hónap tárgyilagosan felállított mérlege azt mutatja, hogy Görögország gazdasági viszonyai valóban lényegesen megerősödtek. Egy másik nagy érdeme Metaxas kormányának, hogy komolyan hozzálátott az ország meglehetősen elmaradt szociális viszonyainak a modern idők követelményei szerint való megjavításához, főként nagyobbarányú köz-

egészségügyi és munkásjóléti intézmények, illetve új jogszabályok megteremtése révén.

Az UTAS, aki a hellének Európa minden részéről távoleső földjét hosszú szárazföldi vagy tengeri utazás után felkeresi, legtöbbször azért megy, hogy közelebről megismerkedjék az ókori Hellász emlékeivel és felkeresse azokat a helyeket, amelyek történelmi vagy mitológiai vonatkozásaik miatt drágák és fontosak mindenkinek, aki tudja, ha csak felszínesen is, hogy mit köszönhet európai műveltségünk az ókori görögöknek.

A legnagyobb értékeket ilyen szempontból Athén nyújtja, amint azt mindenki jól tudja. De az igazi nagy meglepetést a vidéken fekvő, ókori vonatkozásaik miatt fontos helyek meglátogatása nyújtja. Ma már Athénből néhány napig tartó kirándulásokon is fel lehet keresni olyan helyeket, amelyeknek meglátogatása Széchenyi idejében még valóságos expedíciószámba ment. Az elmúlt tavasszal ilyen egy vagy két napig tartó kirándulásokon mindenekelőtt Delphit kerestük fel, Apollonnak a Pamassos tövében fekvő jóshelyét. Jártunk azután Sunionban, Attikának az Égei-tengerbe nyúló sziklás hegyfokán, ahol Poseidon, a tengeristen tiszteletére épített templom néhány oszlopa maradt fenn; végül Mykenae és Tyrins fellegrvárának romjainál, közben meglátogatva Korynthost, a már említett Naupliát és Epidaurost, az ókori Lourdes-ot, Asklepios isten gyógyhelyét, ahol az ókor egyik legnagyobb és legszebben megmaradt színházának romjai vannak.

A vasúti utazás Görögországban, az északi határoktól Thessalián át Athénig vivő főútvonalon kívül, lassúbb és kényelmetlenebb, mint a legrosszabb alföldi helyiérdekű vasutakon. De gépkocsin jól járható, helyenként egészen elsőrangú utakon az utazás könnyű, gyors és olcsó. Tájképi szépségekben pedig Hellász földjével Európa egyetlen más országa sem versenyezhet. Még legközelebb áll hozzá Szicília. De az ókorban Szicília is Görögországhoz tartozott és a sziget sokrétegződésű ókori kultúrája végig hellén maradt, még a rómaiak fennhatósága alatt is. A görög tájak varázsát a tulajdonképpeni Hellász földjén, a korynthosi öböltől északra éppenúgy, mint az öböltől délre fekvő Peloponnesoson, a kétezer méteren felüli és a nyári hónapok kivételével mindig hóval borított hegycsúcsok, a magas hegyek tövében pedig a pompázó délvidéki tájak, óriási olajfaligetek, babérerdők, örökzöld ciprusok és tölgyek jelentik. Sajnos, a görög hegyvidék legnagyobb része a könnyű, gyors és olcsó utazási lehetőségeket kereső turistának ma még megközelíthetetlen. Árkádiában csak lassan cammogó keskenyvágányú vasutakon vagy ösvérhátton lehet utazni. A kisvárosok nincsenek berendezve idegenforgalomra s az utazás sok nehézséggel, sokszor a legegyszerűbb kulturális igényekről való lemondással jár együtt. Nem jobb, sőt inkább rosszabb a helyzet Epirusnak és Thessaliának tájképi szépségekben sok helyütt még a Peloponnesost is felülmúló hegyvidékein. Ha majd modern utak épülnek ezeken a vidékeken, ami sehol sem okozhat nagyobb nehézségeket és ha majd a Balkán-félsziget a most épülőfélben lévő nemzetközi gépkocsiszállóutakon jobban lesz megközelíthető, Görögországból valósággal a turisták paradicsoma lesz.

De az az aránylag kevés mozgási lehetőség is, amelyet a jelenlegi útvonalok nyújtanak, bőségesen elég, hogy lehetővé tegyen néhány, látnivalókban felejthetetlenül szép kirándulást. Egyik, mindössze egy délutánt igénybevevő kirándulásunkon Sunion hegyfokát kerestük fel. Athénből indulva, Attika termékeny szántóföldje és lankás dombjai között az út alig tart néhány óráig. Az Égei-tenger partjára a vasbányáiról ismert Laurionnál értünk ki újra s innen végig a tenger partján alig félóra alatt jutottunk el a tenger felett 70—80 méter magasságban emelkedő kis fennsíkhöz, amelynek legmagasabb pontján állnak az ókorból maradt, dór stílusú templom romjai.

Tizenkét sárgás-barna patinájú oszlop áll épen a párkányzat egyrészével együtt a Perikies korában épült és az athéni Pantheonnal körülbelül egyidős Poseidon-templomból. A márvány pároszi és patinája sokkal bamásabb színű mint a Parthenoné. Csodálatosan szép a fekvése ennek a hegyfoknak, amely az ókori hellének történetében olyan fontos szerepet játszott. Xerxes, a Hellász meghódítására siető perzsa király, hajóhadát innen figyelték a városuk sorsáért aggódó athéniak. A perzsák el is pusztították a régebbi szentély épületeit s ugyanazon a helyen Athén virágzásának legszebb korszakában épült fel az új templom.

A hegyfokról nagy, tágas kilátás nyílik a tengerre, Euboiia szigetének kékes ködben elvesző körvonalaitól egészen Attika déli partjáig. A Kykládok apróbb-nagyobb szigeteiből a hegyfokról egész csomó látszik: Keos, Tenos, Andros, Thermia, Seriphos és Melos. Athént és az Akropolist eltakarják a közbeneső dombok, de a Piraeus kikötőjébe siető hajósok, amint az ókori hagyomány tartotta, mikor a tengeren elhaladtak a hegyfok közelében, tiszta időben már láthatták az Akropolison álló, óriásméretű Athena Promachos-szobor aranyozott lánzsahegyének csillogását.

Most elhagyatott vidék a hegyfok környéke. Csupán a közeli öbölben, az ókori tengeri kikötő közelében, kinn a parton épült néhány villa, gazdag athéniak nyaralói. Valami szóval alig kifejezhető nyugalom és harmónia van ennek az igazi klasszikus tájnak nemes vonalaiban. A háttérrel Attika szelídhegyes dombjai alkotják. Köröskörül mindenütt az Égei-tenger vize kéklik, benne mint óriás smaragd és türkisz ékszer, a távolabbról vagy közelebről idelátszó szigetek. Az oszlopok sárgás-barna patinája különös visszfényt kap a tenger és az ég kétféle kék színétől és mintha Poseidon isten még most is szeretettel nézne fel tengeralatti palotájának barlangos mélységéből a megszentelt hegyfokra, a vízbeérő sziklákhöz lágy simogatással csapódnak hozzá az enyhe tavaszi szélben alig mozgó tenger apró hullámai.

MÁTHÉ ELEK